

AUDIT VZDĚLÁVACÍHO SYSTÉMU 2021

SHRNUTÍ

Sledujeme a reflektujeme události a témata, která hýbou vzděláváním.

Audit připravujeme již od roku 2014 ve spolupráci s dalšími odborníky. Nabízíme přehled událostí předchozího roku a analytické texty, které popisují a hodnotí důležitá a ožehavá témata.

Chceme oslovit jak odborníky na vzdělávací politiku, tak ředitele, učitele, zřizovatele a rodiče.

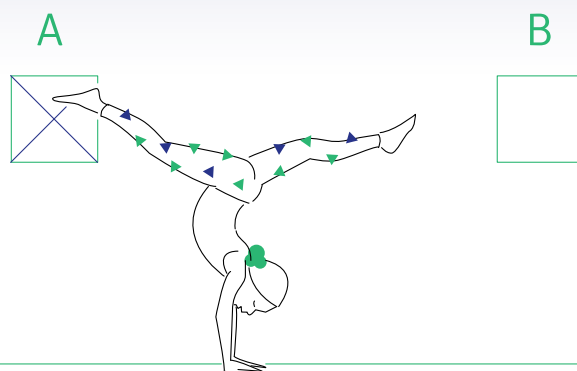
UDÁLOSTI 2021

Přehled významných událostí ve vzdělávání, které vám pomohou udržet si přehled. Informační servis v podobě relevantních zdrojů ke každé události.

ANALÝZY 2021

Reflexe pěti témat doplněná o komentáře dalších odborníků na vzdělávání.

V roce 2021 jsme se věnovali těmto tématům:

Přijímací zkoušky na SŠ

Od zavedení jednotné přijímací zkoušky (JPZ) si někteří slibovali, že pomůže vyřešit přetlak zájmu uchazečů o gymnázia. Jednalo se spíše o politické rozhodnutí, podpořené průmyslovou lobby.

Zavedli jsme silný nástroj a po pěti letech jeho fungování zjišťujeme, že poměr žáků v maturitních a nematuritních oborech se takřka nezměnil. Pandemie navíc ukázala, že současný model centrálně řízené JPZ vyhovuje především gymnáziím a obecně školám s velkým převisem poptávky. Pro školy, o které není mezi žáky takový zájem, je JPZ nadbytečná, nebo je dokonce omezuje.

JPZ přinesla několik výhod – standardizaci a profesionální úroveň testů, logistické zjednodušení pro školy. Zároveň má velkou řadu negativ, která dopadají na školy i na samotné žáky. Úspěch v JPZ je například silně podmíněn socioekonomickým statusem žáka – připravenější jsou děti z lépe situovaných rodin, jejichž rodiče se zajímají o přípravu dítěte a často na ni vynakládají i nemalé peníze. Základní školy se v posledních ročnících soustředí především na žáky skládající JPZ, žáci směřující na učiliště stojí na okraji zájmu. Vzhledem k povaze testů navíc vybíráme na nejlepší školy ty žáky, kteří vyhovují úzkému spektru požadovaných znalostí. Dovednosti, jako například písemný a mluvený projev nebo kreativitu žáků, nezkoumáme vůbec. Je pravděpodobně načase celý systém přijímání a ukončování středoškolského studia revidovat.

Nerovnosti ve středním odborném vzdělávání

Velká část žáků z nepodnětného prostředí a horších ekonomických poměrů končí v nematuritní větvi odborného studia, které je společností považováno za málo atraktivní. Tito žáci jsou navíc nejvíce ohroženi studijním neúspěchem a jejich „sestup“ na střední škole bohužel dále pokračuje.

Žáci z učilišť často nejsou spokojeni s volbou oboru a školu častěji předčasně opouštějí. V některých regionech je míra předčasných odchodů dokonce totožná se statisticky nejhoršími zeměmi EU. Absolventi učňovských oborů také často nepracují v oboru, který vystudovali, a ze všech skupin žáků u nich nejvíce narůstá procento nezaměstnanosti.

Zhoršující situaci bychom měli brát vážně i proto, že je tento systém pro stát ekonomicky nevýhodný. Úspěšný středoškolák bez maturity přispěje oproti svému vrstevníkovi, který ze systému předčasně odejde, do státního rozpočtu o 2,3 milionu Kč více, u maturanta dokonce o 2,8 milionu Kč. Řešení musí být systémové a zahrnovat revizi oborové struktury, zajištění prostupnosti oborů a úpravu společného odborného základu, který by žákům později usnadnil specializaci nebo cestu na vysokou školu. Bude také nutné zvýšit kvalitu praktického vyučování a podpořit kariérové poradenství na ZŠ.

Školní psychologové a další podpůrné pedagogické profese

Systémové řešení dostupnosti školních psychologů a dalších podpůrných profesí vyhlížely školy již řadu let, přesto se jej do dnešního dne nedařilo. Potřeba škol disponovat ve svých týmech těmito odborníky v posledních letech ještě vzrostla.

Bohužel jen naprostá menšina žáků v ČR může využít ve škole podpory školního psychologa. Navíc více než polovina úvazků školních psychologů je financována z evropských peněz, takže jim reálně hrozí,

že zaniknou. Česku chybí legislativa, která by pozici školního psychologa, speciálního pedagoga, ale třeba nově i kariérového poradce nebo sociálního pedagoga garantovala všem školám. Nemáme vyřešeno, z čeho tyto pozice financovat, postrádáme vymezení rozsahu jejich úvazků a náplně práce. Přitom Strategie 2030+ počítá s tím, že poradenství bude postupně dosažitelné dětem, žákům i studentům na všech stupních škol. Řešení by nás mělo zajímat i proto, že výzkumy dokazují souvislost dostupnosti poradenství na školách s nadprůměrnými vzdělávacími výsledky žáků.

Kvalita škol

Jak poznáme kvalitní školu? Ještě v roce 2009 si většina rodičů pod dobrou školou představovala především školu, která je dobře vybavena pro výuku. Dnes narůstá procento rodičů, kteří vyzdvihují hlavně přátelskou atmosféru ve škole, lidskou kvalitu učitelů nebo individuální přístup k žákům.

Po 30 letech jsme konečně dokázali popsat kritéria, které má kvalitní škola naplňovat, a stanovit je jako závazná pro všechny. Potíž je v tom, že se model ČŠI, tzv. Kvalitní škola, a žádoucí činnosti, které popisuje a které by měly školy provádět, promítají do praxe zatím jen částečně a postupně. Odborníci přitom hodnotící kritéria ČŠI považují za krok správným směrem.

Pokud chceme, aby se ideální fungování škol popsané v kritériích inspekce skutečně dostalo do běžné praxe, bude nutné učinit několik komplexních opatření: nabídnout školám metodickou podporu, zapracovat činnosti škol popsané v modelu Kvalitní školy do přípravy učitelů a dalšího vzdělávání ředitelů škol, dát jej do souvislosti s revidovaným RVP ZV nebo ukázat zřizovatelům, jak s ním pracovat při hodnocení a odměňování ředitelů.

Revize Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání

MŠMT spustilo loni v pořadí již třetí úpravu RVP ZV. Podle inovovaných školních vzdělávacích programů by měly školy vyučovat od školního roku 2024/25. Revize RVP ZV se opírá o zadání ve Strategii 2030+ a má nemalé cíle. Učitelé by například měli zredukovat obsah vyučovacích předmětů, učit žáky poutavě a pěstovat u nich schopnost kritického myšlení. Revize chce také řešit souvislost vzdělávacího obsahu s přijímacími zkouškami nebo ho rozdělit na jádrový (povinný pro všechny školy) a rozšiřující.

Předpoklad, že RVP pro základní vzdělávání je předimenzované, ovšem naráží na to, že pro takové tvrzení nemáme solidní analýzy. Můžeme se proto jen domnívat, že kvalitu výuky zlepší právě „proškrtání učiva“. Co když ale některé vzdělávací obory potřebují celkovou změnu koncepce (srovnáme-li například pojetí přírodovědných oborů v zahraničí a v tuzemsku)? Co když jsou v některých oborech úzkým hrdlem metodické materiály, příprava učitelů, nebo kvalitu výuky ovlivňuje pojetí jednotné přijímací zkoušky?

Dalším otazníkem je také to, nakolik chce MŠMT do reformy zapojit samotné učitele. Tento krok není rozhodně lehký, ale zkušenosti ze zahraničí ukazují, že je klíčový pro celkové přijetí reformy. Z minulosti již zkušenost s odmítnutými reformami máme, a mohli bychom se tudíž poučit. Sledovat bude také potřeba, zda MŠMT vyčlení materiální a finanční podporu pro zabezpečení reformy.

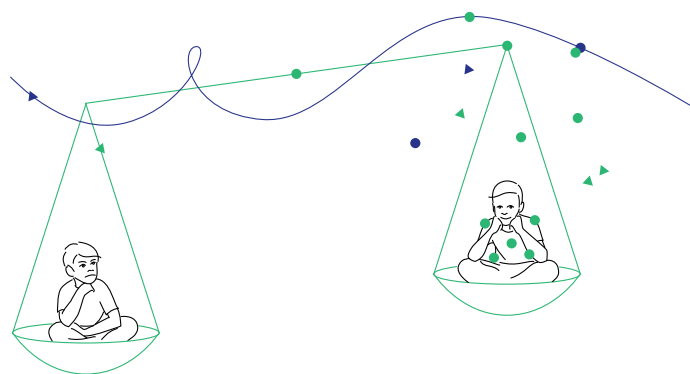
EDUin

EDUin je obecně prospěšná společnost, která se věnuje problematice vzdělávání a jejíž snahou je informovat veřejnost o všem důležitém, co se děje ve školství a vzdělávání.

Generální partner EDUinu, o. p. s.

LIVESPORT

Klíčoví partneři odborné práce EDUinu, o. p. s.

Více najdete na webu auditu

audit.eduin.cz